

Відповідно до ст. 4, дія Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» поширюється на відносини між юридичними особами публічного та приватного права, місцезнаходження яких зареєстровано на території України, а також між фізичними особами, які перебувають на території України, зокрема в таких сферах суспільних відносин: громадсько-політична діяльність, державна служба та служба в органах місцевого самоврядування, правосуддя, трудові відносини, у тому числі застосування роботодавцем принципу розумного пристосування, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, житлові відносини, доступ до товарів і послуг та інші сфери суспільних відносин.

Слід зазначити, що дія зазначеної вище норми поширюється, перш за все, на професійну діяльність Національної поліції України, тому дотримання принципу недискримінації є обов'язком. Оскільки разом із цим поняттям Закон дає визначення й окремим формам дискримінації, то для коректного і послідовного правозастосування варто пам'ятати, що поняття «дискримінація» носить узагальнюючий характер, дотримання основних прав і свобод людини та громадянина гарантує Конституція України, Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та інші нормативні акти, що регламентують політику держави у сфері запобігання та протидії такому суспільному явищу як дискримінація.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 30.05.2014 року № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

Ольга КОВАЛЬОВА
Донецький державний університет внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ПОТЕРПІЛИХ ВІД ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ЯК ВИКЛИК ТОЛЕРАНТНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

Захист прав потерпілих осіб є пріоритетним напрямом реформування правоохоронних органів як частини сектору безпеки і оборони, а також кримінального та кримінального процесуального законодавства. Так, у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023,

актуалізовано потребу в удосконаленні механізмів і розвитку міжвідомчої координації у сфері кримінальної юстиції, зокрема з питань правосуддя щодо неповнолітніх, забезпечення допомоги та безпеки потерпілим і свідкам та за іншими пріоритетними напрямками кримінальної політики, а також у розбудові інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, насамперед заявників, викривачів, потерпілих і свідків [1]. Наведене свідчить про потребу як у забезпеченні безпеки осіб, які потерпіли від військової агресії російської федерації під час їх участі у кримінальному провадженні, так і після його завершення. Водночас, аналіз сучасної судової та правоохоронної практики, а також статистичних даних надає підставу для констатації, що наразі однією із проблем, яка потребує швидкого рішення, є удосконалення процесу проведення слідчих (розшукових) дій за участі потерпілих від воєнних злочинів. Особливо, це стосується допиту та слідчого експерименту за фактами вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 438 КК України.

Практики-юристи вказують, що фактично у ч. 1 ст. 438 КК України не враховуються ні кількість жертв, ні їхній вік, ні тяжкі наслідки для потерпілих (втрата здатності до дітонародження, психічна хвороба, інші тяжкі тілесні ушкодження тощо). Тому необхідно вирішити питання щодо збільшення санкції за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 438 КК України. Крім того, виділяють такі виклики щодо захисту постраждалих від сексуального насильства у процесуальному аспекті (в частині застосування КПК України): значна кількість допитів спершу на досудовому розслідуванні, а потім ще раз під час судового розгляду і, як наслідок, повторна віктимізація жертв; в аспекті доказової бази (неможливість проведення експертиз у зв'язку з тим, що після вчинення злочину минуло багато часу; проблематичне отримання показань потерпілих, які виїхали за межі України тощо). З огляду на всі виклики матеріального та процесуального характеру потрібно провести диференціацію кримінальної відповідальності за зґвалтування, яке водночас є воєнним злочином, створити умови для зменшення повторного переживання жертвою зґвалтування події злочину, а також законодавчо врегулювати ширше використання цифрових доказів і свідчень, зокрема тих, які отримані прокурорами МКС, іншими міжнародними інституціями під час збирання інформації про воєнні злочини рф в Україні (тобто забезпечити можливість «спільного» використання доказів) [3]. На жаль, на сьогоднішній день співробітники правоохоронних органів не в повній мірі володіють особливостями роботи з потерпілими особами взагалі та жертвами воєнних злочинів зокрема. Це часто призводить до стигматизації, у зв'язку з якою потерпілі піддаються додатковому психологічному впливу. Особливо ця проблема стає актуальною під час роботи з неповнолітніми особами, які потерпіли від воєнних злочинів, стали їх свідками або втратили близьких родичів.

Чинне кримінальне процесуальне законодавства не містить нормативного закріплення особливостей допиту неповнолітніх, які стали жертвами примусового вивезення. Рекомендації щодо допитів цієї категорії осіб має виробити слідча практика та наука, в тому числі такі рекомендації можуть бути закріплені у внутрівідомчих нормативно-правових актах органу досудового розслідування, затверджених наказом керівника. В жодному разі допит дітей-жертв примусового вивезення не має завдавати додаткового болю чи створювати труднощі при повідомленні відомих їм фактів. Слід донести до дитини інформацію, що вона у безпеці, також у безпеці є її рідні та близькі люди. Доцільним було б дозволити проведення допиту цієї особливо вразливої категорії потерпілих психологу з кваліфікацією надання допомоги саме дітям. Такий спеціаліст краще знає психологію дитини та зможе допомогти дитині побороти тривожність, коли своїми думками вона повернеться у період перебування в неволі. Такими положеннями слід доповнити ст. 226 КПК України. Залучення цього спеціаліста має здійснюватися відповідно до порядку, передбаченого ст. 71 КПК України. При цьому дуже важливо, щоб слідчий чітко сформував зміст питань, які психолог має задати дитині у процесі допиту [2]. Отже, наведене свідчить про необхідність у перегляді кримінального процесуального законодавства в частині процесуального забезпечення взаємодії з особами, які потерпіли від воєнної агресії.

Таким чином, проведене дослідження надає можливість констатувати, що одним із основних викликів толерантності в умовах російської воєнної агресії є відсутність налагодженого механізму взаємодії правоохоронних органів із жертвами воєнних злочинів російської федерації. Одним із способів вирішення цієї проблеми є навчання курсантів закладів вищої освіти системи МВС, а також перепідготовка працівників правоохоронних органів основам психології та криміналістичної тактики проведення слідчих (розшукових) дій із залученням таких осіб, усунення фактору їх стигматизації, налагодження взаємодії з іншими спеціалістами, в яких може виникнути потреба (педагоги, психологи, медіатори тощо). Особливо вказане стосується неповнолітніх потерпілих, своєчасний захист яких надасть можливість зберегти здорове суспільство, яке буде розбудовувати країну після перемоги.

Список використаних джерел:

1. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>

2. Парасюк М. В. Психологічні особливості допиту дітей-жертв, які були викрадені та депортовані до росії. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/145.pdf

3. Підтримка та захист потерпілих і свідків воєнних злочинів: проблемні питання застосування КК і КПК України. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1357006/>

Ольга КОВАЧ
Національна академія внутрішніх справ

ТОЛЕРАНТНІСТЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН

В умовах дії воєнного стану перед працівниками Національної поліції постають нові виклики, які вимагають не лише забезпечення безпеки громадян, але й толерантного ставлення до представників різних культурних, етнічних і соціальних груп.

Толерантність визначається як повага та визнання рівності, права інших на власні погляди, має на меті прийняття інших такими, якими вони є. Це одна з фундаментальних цінностей демократії. Толерантність характеризується глибоким розумінням різноманітності культур та інших аспектів нашого світу, а також повагою до різних форм самовираження та індивідуальності. Як зазначає Н. Семенів, толерантність не обмежується лише позитивним ставленням до інших. Вона включає в себе спроможність приймати та розуміти інших, навіть якщо їхні погляди чи поведінка відрізняються. Толерантне ставлення свідчить про виявлення терпимості до інших форм поведінки, до людей з різними поглядами чи способами життя [1].

З огляду на те, що працівники поліції кожного дня взаємодіють з різними верствами населення, толерантність є невід'ємним аспектом професійної діяльності. Р. Шай вказує на те, що поліцейським необхідно бути уважними до різних аспектів толерантності у соціальних сферах. Поміж них можна виділити гендерну, вікову, міжнаціональну, расову, географічну, міжкласову, фізіологічну, політичну, сексуально орієнтовану та маргінальну толерантність. Вчений підкреслює, що такі явища, як інтолерантність, нетерпимість, ксенофобія та дискримінація, що є протилежними толерантності, можуть призвести до підвищення напруженості у відносинах між людьми та групами. Це, в свою чергу, може сприяти виникненню конфліктів і деструктивним формам взаємодії [2].

Враховуючи те, що правоохоронці переважно взаємодіють з тими, хто порушує встановлені норми закону та моралі, виявлення толерантності може бути надзвичайно складним завданням. З одного боку, поліцейському